

מתוך 'אפיקה עכשווית'

האם אני משוגע? כבר חמש עשרה שנה שמר דיוויד ג'ונס גורם לי לשאול עצמי את השאלה הזו. כשב-1938 ראה אור 'במאמר מוסגר' (*In Parenthesis*), סברתי – ועודני סבור כך – שזהו הספר הטוב ביותר שקראתי על מלחמת העולם הראשונה. אולם נדמה שאיש לא הבחין בו או כתב עליו. כיום, לאחר ששהיתי בעשרת החודשים האחרונים במחיצת 'האנאתמטה' (*The Anathemata*), אני משוכנע, עד כמה שרק אפשר, שזהו אחד השירים החשובים ביותר של זמננו. אך היכן כל הרעש והצלצולים? היכן מקהלת המשבחים? נתתי אותו לחברים שבטעמם הספרותי אני בוטח (נכון, הם אמריקאים), ונדמה שזה בלבד אותם לגמרי. [...] אין ספק שלג'ויס, וכפי הנראה גם לדנטה, הייתה השפעה על התפתחותו של מר ג'ונס, אולם הסגנון שלו אינו בשום אופן חיקוי, וגם החרוז שלו אינו "חופשי" כפי שהוא נראה במבט חטוף ושטחי. לא לחינם מר ג'ונס הוא וולשי. השירה הוולשית ידועה בשימושה בריתמוס-פנימי ובאסונאנס. [...] בדומה לג'ויס, גם ג'ונס עושה שימוש באוצר מילים עשיר מאוד; בדומה לג'ויס ודנטה, שירתו עמוסה חידות שפתרוןן מחייב מידה בלתי מבוטלת של בקיאות ולמדנות; שלא כמו ג'ויס ודנטה, הוא מלווה את הטקסט שלו בהערות פרי עטו. [...] כשהחידות מבוססות על ידע גיאולוגי, אני מסוגל לפתור אותן תוך כדי קריאה, אך כשאני נתקל בשורות כמו השורות הבאות על אברהם ויצחק:

קח את השָׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּתָּ
את בֶּן אִמִּי –
לְדָלֶךָ צְפוֹן-צְפוֹן-מִזְרָח
בְּדֶרֶךְ מְעֵרַת-הַלְחָם אֲשֶׁר לְלִיקְנִיטָס
מֵעֵבֶר לְגִיא הַכְּלָנִית
הֵיכָן שֶׁאֲשַׁתָּר הָאֲמִלְלָה מְקוֹנֵנֶת

בַּחֶם הַיּוֹם הַחוֹרֵךְ
בַּמָּקוֹם בּוֹ יִקִּיר לְבַה מְדַמָּם
אֶת הַמְרָבֵד הַפְּרָחוֹנִי שֶׁעָלְיוֹ הִיא תְּכָרֵעַ
הַיֵּכָן שֶׁחֲזִירֵהֶבֶר עָבַר.

הן נראות לי כמו שירת נונסנס של אדוארד ליר, עד שאני נעזר בהערת המחבר:

”כדי להגיע לשם (להר המוריה) מבאר-שבע, עליך לעבור, ושם גם עברה הדרך הקדומה, דרך בית-לחם (ביתו של הלחם, ולא פחות חשוב, בית-לָחֶם, ביתו של הבשר), מקום המקודש לאדונים, אשר עליו בוכה 'הגבירה' (במקרה הזה אישתר). באזורים מסוימים של פלשתינה עדיין מספרים שהכלניות אדומות בשל הדם שחזיר-הבר הקיז ממנו בחטיו. השם ליקניטס [Liknites] שימש ככינוי לדיוניסוס ולישיות-מקודשות נוספות, ואפשר שהוא מורה על כך שמדובר ב'ילוד אישה'.”

מרגע שהדברים הובהרו לי, חדלו השורות להיות נונסיקאליות, ולמעשה הפכו למדויקות ובלתי-נמנעות. לפיכך, עצתי לקורא היא לקרוא את הקטע לאט-לאט ולעיין בכל הערה, ואז לשוב ולקוראו בשנית ללא ההערות. [...] "האנאתמטה" מעורר יותר מאי פעם את השאלה האם שיר שלא ניתן להבינו בלא ההערות יכול להיות שיר טוב. תחילה יש לערוך הבחנה בין חידה, שהיא, כך אני מאמין, מרכיב יסודי בשירה, ובין ערפול, שהוא חטא אסתטי. כל מכור לתשחצים מכיר את ההבדל: כשהוא אינו מצליח למצוא מילה מסוימת הוא מביט בתשובה שבוע לאחר מכן, ואז – או שהוא אומר לעצמו "איזה אידיוט אני, ברור שזה זה", או שהוא אומר "הרמז לא היה הוגן, יש עוד ארבע או חמש מילים שיכלו להתאים כאן באותה המידה". ואף על פי כן אותו אדם, כאשר הוא מתקשה לפענח שורה בשיר, עשוי להאשים את המשורר כי הוא עושה ממנו צחוק, או לועג לבורותו ולחוסר הרגישות שלו, כאשר למעשה המשורר בסך הכך ביקש להסב לו הנאה.

(מאנגלית: יהודה ויזן)